

nekaterim višjim in nižjim ljudem manjvredni, da se še vedno maščuje naša žalostna preteklost, ki je nismo zakrivili sami, nad nami, zakaj kakor smo bili takrat zgolj poslušni in neplačani stroji, tako bi morali tudi danes samo delati in delati, ne pa tudi uživati zasluženega plačila. To čudno naziranje tiči še vedno nekaterim ljudem globoko v kosteh. Učiteljstvu ukazujejo: Moraš to in to! A nihče ne vpraša: Ali pa tudi moreš?

In to so razmere, ki se nam ne zde zdrave, razmere, ki popolnoma opravičujejo nezadovoljnost, ki vlada med vsem avstrijskim učiteljstvom. Njegovo dosedanje delovanje ne stoji v nikakršnem soglasju s plačilom, ki ga je prejemale doslej za svoje delo. Zatorej vzdržujemo še vedno lahko in z mirno vestjo trditev, da je delalo učiteljstvo mnogo več, nego se da lahko sklepati iz njegovega finančnega položaja, zakaj če bi sodili po tem, bi morali trditi, da je bilo naše delo tako, kakršno je bilo naše plačilo, torej nezadostno, brezuspešno. Da pa ni temu tako, ve vsak, komur ni neznana naša kultura. Višje šolske oblasti, deželni zbori in državni zbor so že obilokrat izrekli delovanju učiteljstva zaslužen priznanje. Pritrdili so nam celo — tako tudi sedanjí naučni minister — da zveni največji disakord med našim delom in našo plačo in da je treba učiteljstvu pomagati. To je vse res in lepo, a grdo je samo to, da je vseh pozitivnih obljub in besed konec negativen, da torej zadnje uničuje vero v prvo.

Da pa smo opravičeni zahtevati hitrega in izdatnega izboljšanja materialnega položaja, to smo že neštetokrat dokazali z besedo in pismom. Vredni smo tega, če motrimo svojo eksistencijo zgolj s človeškega stališča, če se že ne čemo vedno sklicevati na zgoraj imenovani zakon. Opravičeni pa smo vedno poudarjati to zahtevo tudi zategadelj, ker nam je v resnici pri sreči zdravi in normalni razvitek in napredek našega šolstva. In da se naše šolstvo zdravo in normalno razvije, je treba pred vsem, da se da glavnemu faktorju šolstva — učiteljstvu — zdrava in normalna podlaga, da se torej pred vsem odpravi glavni nedostatek, da se torej začne graditi poslopje od spodaj gor, a ne od zgoraj dol, kakor je poudarjal eden izmed letošnjih govornikov pri „Zavezinem“ zborovanju v Trstu.

In govorili bi neresnico, če bi se upali trditi, da so se naša šolska oblastva energično poprijela dela, da se odpravi čim prej ta glavni nedostatek, da se vsemu temu, kar ne ugaja in ne zadovoljuje, najde prvi, glavni, edini vir. Ali pa so se že sploh poprijela tega dela? Ali so že sploh šla iskat ta vir? — Ne! —

Odkrita beseda.

Pod tem naslovom se je oglasil v „Slovenca“ dne 22. decembra 1902 „napredni učitelj L.“ Za ta psevdonim je posodil svoje ime bivši ljubljanski suplent, ki službuje zdaj na Štajerskem. Da člankov „Več luči“ in „Še nekaj luči“, ki so bili priobčeni v „Slovenca“ in za katere je zastavil svoje ime omenjeni suplent, ni spisal ta gospod sam, ampak da so mu pomagali in kumovali znani ljubljanski malkontenti, je dognana stvar. Slednji so bili pa previdnejši in bolj prebrisani, zato so poslali po kostanj v ogenj mladega, sicer marljivega, a v tem oziru še neizkušenega učitelja; sami so si pa meli roke, češ, če kaj pride, se bomo izgovorili na tega gospoda tovariša in na sedanje in bivše suplente ljubljanske. Eden sedanjih suplentov ljubljanskih mi je sam zatrjeval, da znane polemike v „Slovenca“ niso krivi suplente, ampak

nekdo drugi, ki se pa dela lepega in nedolžnega. Sicer pa pravi pregovor, da hodi vrč tako dolgo k vodnjaku, da se ubije.

Navzlic temu, da v vseh teh člankih lete pušice na mojo osebo, bi se ne bil spuščal v to polemiko, ko bi me „napredni učitelj L.“ ne bil v 293. številki „Slovenca“ kar naravnost pozval k temu. V tem članku me dolži, da sem pripovedoval o g. nadzorniku A. Maierju, da „prisluškuje“. Če bi bilo tukaj kaj resnice na tem, je tako očitanje že samo na sebi nesramna denunciacija! Resnica pa je, da o „prisluškovanju“ nisem nikdar in nikjer govoril, ker nisem imel tudi najmanjšega povoda in vzroka k temu. Če pride nadzornik službeno v šolo in naredi morebiti par korakov po hodniku ter opazuje to ali ono napravo, to vendar ni „prisluškovanje“ in to vestnega učitelja tudi prav nič ne moti, ker ve, da ne poučuje otrok zaradi nadzornika, ampak zaradi otrok samih. Nasprotno: vesten učitelj je še vesel, če ga nadzornik večkrat obiše, posebno tak nadzornik, kakršen je g. A. Maier, ki daje učiteljstvu iz svojega temeljitega pedagoškega znanja in izkušnje svoja blagohotna navodila, ne da bi eventualne napake uporabljaj dotičniku v škodo. Čemu torej predbacivati gosp. nadzorniku „prisluškovanje“ ali „sekiranje“, ko nikomur niti lasu ni zakrivil! Bodimo zadovoljni, da imamo za nadzornika moža, ki je z dušo in telesom učitelj, ki z največjo navdušenostjo in neumorno pridnostjo deluje za povzdigo ljudskega šolstva in za ugled učiteljskega stanu.

Da je pa „napredni učitelj L.“ glede „prisluškovanja“ spravil v zvezo z g. nadzornikom tudi mojo osebo, je imel gotovo svoj namen, kateri je pa tako prozoren, kakor je tudi hudoben. Prepričan naj bo, da se mu ta namen ne posreči; opozarjam ga pa na pregovor, ki pravi: „Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade“.

(Dalje.)

J. Dimnik.

Da se razumemo!

V „Slovenca“ od pretekle srede 24. decembra 1902 l. piše nekdo o šoli in učiteljstvu na kmetih. Ne bomo se spuščali v podrobnosti tega spisa, ki je brez dvoma potekel iz peresa kakega bolj treznega in kolikortoliko še za svoj narod vnetega starejšega duhovnika. Hočemo pa vendar konstatovati, da smo že tudi mi čestokrat poudarjali, da sta duhovnik in učitelj nakazana eden na drugega, da sta navadno edina faktorja na kmetih, ki sta poklicana, postavljati temelj za boljšo bodočnost narodovo, da bi torej ta dva stanova morala biti složna v delu za narodovo prosveto. Izjavili smo tudi že, da sloni naše delovanje na naukih naše vere in prosili, naj se ovadi učitelj, ki bi delal zoper vero, višji gosposki, da ga kaznuje. Rekli smo, da stojimo na temelju šolskih zakonov, ki dajejo vsemu pouku in vzgoji versko-nravnno smer. In vse to smo rekli iz odkritega srea, ker hočemo tudi res tako delovati, ne pa zato, da bi s takimi besedami prikrivali svoje misli. „Slovenčev“ člankar pravi, da med duhovniki in učitelji ni načelnega nasprotstva, ker oba stanova morata delovati na versko-nravnno podlagi, pač pa se to nasprotstvo umetno neti od liberalne (?) strani. Duhovščina ne hrepeni po konkordatni šoli, ker je ta nemogoča, pač pa hoče imeti nekaj besede pri vzgoji mladine. In tako dalje več lepih besedi — pa sanj h besedi.

Kadar obupava gospoda okolo „Slovenca“ nad svojo nespametno taktiko glede šole in učiteljstva, takrat jo je

sama dobroti. Kadar se pa čuti močno, takrat pa sramoti šolo in učiteljstvo očitno in na skrivnem, kakor že more. Posebno pa vedno ponavlja, da mi netimo razpor, da smo mi a priori sovražniki duhovščine, da — celo vere, dasi ve ta čestita gospoda, da ni to res. Ta gospoda ve prav dobro, da se učiteljski naraščaj vzgaja na podlagi šolskih zakonov, torej za versko-nravno vzgojo, in da bi se hudo pregrešil učitelj, ki bi si upal ščuvati bodoče učitelje zoper duhovnike. A ta gospoda pa tudi ve, da se duhovniški naraščaj že 20 let in še več hujska proti učiteljstvu. Gospodje v lemenatu se uče: „Z učitelji imejte malo opraviti!“ Torej slikajo nas učitelje mladim duhovnikom kot nekaj manj vrednega, kakor ljudi, ki niso vredni, da bi duhovniki imeli kaj prida opraviti z njimi. Torej se dela nesloga med duhovniškim in učiteljskim stanom od duhovske strani, ne pa od učiteljske ali, kakor pravite, liberalne. In duhovniki, ki se posebno izkažejo v gonji proti učiteljem, se celo nagrade. Kaj čuda torej, da ta stanova gresta vedno bolj vsak sebi, mesto da bi se združevala. Učitelj ne bo nikoli več mežnar. In dokler se ne bo duhovščina čutila toliko vredno kolikor res stori za javni blagor — in opustila tisto staro misel, da je že zaradi svojih blagoslovov nekaj posebnega, nekaj vzvišenega nad vsemi drugimi stanovi, tako dolgo ne bo miru in skupnega delovanja. Vsak imej toliko besede, kolikor si storil dobrega izven svoje službe. Izpolnjevanje službenih dolžnosti je vsakemu dolžnost, ne pa zasluga. Učitelji smo hvala Bogu tako daleč prišli, da nam ni treba po farovžih milosti iskati. Storimo svojo dolžnost in če nam preostaja časa, še kaj zraven za svoj narod, pa se nam ni bati nikogar. Če pa lemenatarje uče, da naj imajo z učitelji malo opraviti, potem bomo pa tudi mi rekli: učitelj bodi kolikor mogoče samostojen in ne hodi nikamor po milosti, najmanj pa k tistim, ki na vseh koncih in krajih preže, kako bi tebe in tvojo šolo strli, ker je — prokletstvo za ljudstvo!

Zmes.

I.

Pobožni „Slovenec“ se je prehitro veselil, da je zmanjkalo „Rešetarjev“. Ako so dosedanji umolknil, niso še umrli, in naraščaja imajo vedno več, več nego „Slovenec“ tako imenovanih „naprednih učiteljev“, pravzaprav le štreberčkov. Predstavljam se torej p. n. učiteljstvu kot Rešetar V.

G. urednik, ali Vam je ime Jaka (od „Slovenca“ odstavljen) ali Luka, mi je enako, samo to Vam povem, da je dandanes narobe svet. Evo Vam dokaza! „Napredni“ (?) učitelji pišejo nebroj člankov kakor „Nekaj luči“, „O šolskem nadzorovanju“, „Preosnova ljudske šole“ itd. v brummem „Slovencu“, ki je znan po svoji neskončni ljubezni (??) do šole in učiteljstva, saj mu je ljudska šola „prokletstvo naroda“. Da se paralizuje vpliv „Slovenčevih“ „naprednih“ učiteljev, so sklenili dr. Lampe in vsa Slomškarja od Jakliča do zadnjega kaplana, naj Slomškarji pišejo v „Učit. Tovariša“, da drugi ne pridejo do besede, oziroma prostora. To bi bilo lepo!

Po zborovanju učiteljskega parlamenta v Trstu je sikal v svoji onemoglosti „Slovenec“ kakor gad in pljuval žveplo na napredne učitelje, zlasti Jaka in Luka sta bila njegova stalna tarča. Neljub mi je na Benetke samo ta spomin, kako so me komarji (mosquitos) opikali, še neljubši je Lampetu

spominu na impozantno zborovanje našega parlamenta, ker nerodno, zares smešno pika vse, kakor bi se mu podrl stolp s pametjo vred.

Vsak zaveden učitelj se mora grohotati članku „Slov. Učitelja“ v št. 22. „Iz učiteljskega parlamenta“, kjer izkuša po farizejskem načinu smešiti vse učiteljstvo in narodno-napredno stranko. Dokler bodo klerikalni listi po Slovenskem tako marljivo in ostudno napadali posamezne neupogljive in značajne učitelje (zglede si poiščite sami), bo še tesnejša „Zaveza“, a razpadla ne bo nikdar. Uskoke, malkontente; šlapice prepuščamo z veseljem Slomškarji. Razumete! Zato nam je g. dr. Tavčar govoril iz srca, rekoč: „Bog varuj slovenske pokrajine kuge, lakote in drugih nadlog, pred vsem pa jih varuj pred vplivom klerikalne stranke na ljudsko šolstvo in učiteljstvo.“

Ako dobe klerikalci vpliv na šolo, potem jo izpremene tako, da bo otrokom treba v šolo hoditi le 4 leta (glej „Slov. Učitelja“ št. 23.). To bo eldorado neumnosti, v kateri se bo napolnjevala vedno prazna farška bisaga ter zginjevale hranilne knjižice. Slomškarji, ali vidite, kam moli pes tace? Rad bi poznal toli neumnega učitelja, ki zamore tako bedarijo zapisati.

„Slov. Učitelj“ naj bi rajši poučeval katehete, kako se metodiško pravilno poučuje veronk, a ne s šibo, pretepanjem in zapiranjem. Seveda so tudi izjeme.

Na Goriškem se je dolgo časa vršila prava gonja proti naprednemu učiteljstvu v „Gorici“. Ker vse laži, vse obrekovanje in denunciranje ni imelo zaželenega uspeha, so se spravili klerikalci na okrajni šolski svet in na g. nadzornika Finžgarja. Za svojo perfidnost so dobili odgovor vsega goriškega učiteljstva (izvzemši bivšega kapucina Balića in strupenega Cenčiča) v zaupnici, ki jo je dobil gosp. nadzornik Finžgar. Ta izjava jim bo po ušesih zvenela. Živio goriško učiteljstvo!

Marsikaj mi je na jeziku, a o tem prihodnjič.

Rešetar V.

Učiteljske in duhovniške plače.

V „Slovencu“ pravi podlistkar, da želimo boljših plač. To je res. Da bi pa mi zahtevali, naj imajo duhovniki take plače kakor pred 120 leti, ni resnica, zakaj tega nismo nikoli pisali. Kako mastne so naše plače, dokazuje statistika, ki nam pove, da umrje večina učiteljev za sušico, večina duhovnikov pa za kapjo. Ali je morda kap posledica slabe in nezadostne hrane, sušica pa posledica obilne in močne hrane ter brezdelnosti?! Kako slabe so plače duhovnika, naj dokaže ta-le zgled. Vladala je več tednov huda suša. Za to dobro, verno ljudstvo vneti župnik se ni zmenil, da bi napravil kako procesijo. Šele ko so začeli farani siliti na to, je obljubil, a le proti temu, da se nabira denar po fari. Vsako delo je vredno plačila, a kar se je tu godilo, presega meje poštenosti. Nabrali so 9 glđ. ali 18 kron. Ko so jih prinesli župniku, je rekel: „Za tako majhen denar pa že ne grem celo uro daleč maševat. Če ne vzmorete še enkrat toliko, potem naj se vam pa godi kakor hoče.“

Drug primer majhnih plač: Na neki božji poti plačujejo maše po 4 krone. Ker dotični duhovnik vseh ne more zbrati, jih pošilja frančiškanom, ki jih radi opravijo po 1 K 20 h. Torej ima župnik čistega dobička od vsake maše samo po 2 K 80 h.